

УДК 001.82:355.319

С.П. Ярош, С.В. Гузченко

Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

КЛАСИФІКАЦІЯ ТАКТИЧНИХ ГРУП

В статті проведена класифікація тактичних груп, визначений перелік завдань для тактичних груп різних типів, запропоновані підходи до формування складу тактичних груп з урахуванням досвіду їх створення та бойового застосування в ході локальних війн і збройних конфліктів.

Ключові слова: тактична група, бойове завдання, склад, підрозділ.

Вступ

Постановка проблеми. В сучасних умовах ведення збройної боротьби регулярними збройними силами в багатьох країнах світу все частіше для вирішення окремих бойових завдань використовують не штатні одиниці (рота, батальйон, бригада (полк)), а групи (угруповання), які об'єднують частини та підрозділи різних родів, а іноді й видів військ, кожний з яких має свої переваги та недоліки. Сумісне їх використання компенсує їх недоліки.

При цьому, якщо при створенні угруповань військ (сил) у питаннях термінологічної бази в наукових колах є певне порозуміння, то при створенні тактичних груп (ТГр) постає низка питань, починаючи від їх назви, завдань, підходів до формування їх складу і закінчуючи порядком оцінювання їх бойових можливостей.

Аналіз літератури. Аналізу принципів створення та бойового застосування тактичних груп присвячена значна кількість джерел [3, 4].

У [3] при розгляді перспектив розвитку та бойового застосування сухопутних військ визначається, що ядром СВ ЗС США в майбутньому стане окрема бригадна тактична група (обрТГр), яка розглядається як “формування безпосередньої дії” тактичного рівня. Виходячи з конкретного призначення всі обрТГр поділяють на такі типи: групи сил спеціальних операцій; піхотний полк “Randger”; повітрянодесантні та легкі піхотні бригади; бригади перехідного періоду (дослідні) типу “Striker” (на БМП “Striker”); “важкі” формування (бронетанкові та механізовані бригади, броне кавалерійські полки); повітряно-штурмові бригади. Бригадні групи (бригади) нового типу повинні бути спроможні проводити самостійні бойові дії впродовж кількох діб після прибуття в район оперативного призначення без додаткової підготовки та забезпечення. Характерною рисою перспективних бригад (бригадних груп) є наявність в їх складі необхідного комплексу формувань меншого масштабу різних родів військ в усіх ланках і, як слідство, їх самостійність при вирішенні поставлених завдань. Відмічається, що в результаті

реформування на рубежі 2020–2032 рр. бригади СВ ЗС США будуть мати модульну структуру і будуть спроможні діяти як самостійно в своєму звичайному штатному форматі, так і у випадку необхідності їх дроблення для автономного проведення підрозділами меншого масштабу тих або інших конкретних акцій, перш за все антитерористичних. У залежності від поставлених завдань модулі різної організації і призначення – відділення, секції, взводи, роти, батальйони, зведені в бригадні бойові (а іноді й забезпечуючі) групи будуть передаватися в підпорядкування командирам об'єднаних оперативних формувань для дії за їх планами.

Для вирішення завдань проведення розвідувально-пошукових, рейдових, блокувальних дій або штурмових дій, здійснення обходів, охорони важливих об'єктів і комунікацій, супроводження колон, можуть створюватися батальйонні (ротні) тактичні групи. Батальйонні тактичні групи (БТГр) створюється, як правило, у складі механізованого (танкового) батальйону, посиленого танковою (механізованою) ротою, артилерійським дивізіоном (батареєю), інженерно-саперною ротою (взводом), розвідувальним взводом та іншими підрозділами. Ротна тактична група складається з механізованої (танкової) роти, посиленої механізованим (танковим) взводом, артилерійським (мінометним) взводом, інженерно-саперним відділенням та іншими підрозділами.

У [4] проведені системні дослідження присвячені питанням визначення факторів, які впливають на створення тактичних груп для виконання конкретних бойових завдань. У роботі аналізуються дії тактичних угруповань військ, бригадних, полкових, батальйонних і ротних тактичних груп зі складу оперативних (оперативно-тактичних) угруповань військ у ході локальних війн і збройних конфліктів. При цьому до тактичних груп віднесені і батальйонні ТГр і оперативно-тактичні угруповання військ (у складі двох – трьох бригад). Зазначається, що основною формою застосування тактичних угруповань військ (ТГр) є бій. Разом з цим зазначається, що в ході війни у Афганістані радянські війська для проведення дивізійних і полкових “бойових операцій”

створювали ТГр на основі мотострілецьких (повітрянодесантних) дивізій (бригад, полків), якими в бою керували безпосередні командири.

Одним із основних способом дій тактичних груп за досвідом локальних війн і збройних конфліктів визначені рейдові маневрені дії у складі рейдових загонів. Крім того тактичні групи застосовувалися для прикриття ділянок державного кордону, блокування найважливіших транспортних комунікацій та визначених зон, оволодіння пануючими висотами, утримання важливих районів, відбиття або зрив висадження десанту (з моря, з повітря), ведення наступу в передових загонах, ведення штурмових дій, спостереженням за виконання умов перемірю (у миротворчих операціях). Отже, [4] присвячено аналізу загальновійськових або сухопутних тактичних груп (авт.).

Разом з цим, наведені та багато інших проаналізованих джерел присвячені тактичним групам одного виду військ, в них відсутня класифікація тактичних груп, та недостатньо уваги приділено підходам до їх формування. У переважній більшості зазначених джерел констатується, що частіше спочатку визначається склад тактичних груп, а вже потім “підбираються” завдання, які вони спроможні виконати.

Метою статті є проведення класифікації тактичних груп, визначення завдань для кожного з класів і підходів до формування складу тактичних груп.

Основний матеріал

Тактика (грец. *taktika* – мистецтво шиккування військ) – складова частина воєнного мистецтва, яка охоплює теорію і практику підготовки та ведення бою підрозділами, частинами (кораблями) і з’єднаннями різних видів і родів військ (сил) і спеціальних військ [3].

Під тактичною одиницею розуміється найменше військове формування, здатне до вирішення самостійних бойових завдань, наприклад, рота, ескадрон, батальйон.

Отже тактичне завдання – це завдання, поставлене тактичній одиниці в бою.

У тому випадку, коли декілька тактичних одиниць сумісно виконують тактичне завдання їх сукупність зазвичай називають угрупованням або групою. Розглянемо ці поняття більш докладно.

Угруповання – скупчення Збройних Сил на певній території [1].

Угруповання військ (сил) – зведені у певну систему і розміщені (розгорнуті) відповідним чином в якому-небудь районі об’єднання, з’єднання і частини різних видів Збройних сил, родів військ (сил), спеціальних військ і тилу, призначених для виконання, або виконуючих завдання в операції (бойових діях). За масштабами угруповання військ мо-

жуть бути стратегічними, оперативними, тактичними. Оперативне угруповання може складатися з декількох об’єднань, з’єднань і частин різних видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ. Тактичне угруповання складається з декількох частин і підрозділів із засобами підсилення [5].

Угруповання військ (сил) – розгорнуті (розміщені) на театрі військових дій (стратегічному, операційному напрямках або в якому-небудь районі) у відповідності з замислом дій, що передбачаються, об’єднання, з’єднання і частини різних видів Збройних Сил, родів військ, спеціальних військ, а також тилу, призначених для виконання бойових завдань в операції (бойових діях). Угруповання військ (сил) за масштабами угруповання військ можуть бути стратегічними, оперативними, тактичними. За видами ЗС і родами військ розрізняють угруповання СВ, ВПС, сил флоту, ракетних військ, артилерії, спеціальних військ та ін. [3].

Розглядаючи суто тактичний рівень, з урахуванням існуючих визначень, досвіду створення та застосування угруповань у локальних війнах і збройних конфліктах, можливо зробити висновок, що тактичному угрупованню військ (сил) притаманні такі властивості, як [2, 4]:

- наявність складових частин у вигляді частин і підрозділів;
- розгортання складових елементів угруповання на місцевості;
- наявність замислу застосування;
- призначення для сумісного виконання завдань в операції (бойових діях).

У слова “група” є також чимало визначень.

Група:

- 1) кілька осіб або предметів, що знаходяться разом, близько один від одного;
- 2) сукупність осіб, об’єднаних спільною метою ідеєю або працею;
- 3) тимчасове формування від двох та більше чоловік, для виконання певних завдань [1].

Група (військова):

- 1) з’єднання, частини, підрозділи або окремі військовослужбовці, тимчасово об’єднані під єдиним командуванням для виконання певного завдання в операції (бою);
- 2) у ВМФ – тимчасове тактичне формування кораблів;
- 3) у деяких іноземних арміях – елементи бойових порядків військ – загальновійськові тактичні групи [3].

Група – гнучка адміністративна і тактична одиниця складається з двох або більше батальйонів, або двох і більше ескадрилій.

Термін також застосовується для підрозділів бойової підтримки (польова артилерія) та бойового забезпечення (розвідка, зв’язок, РЕБ та ін.) [7].

З урахуванням вищенаведеного тактичній групі військ притаманні такі властивості, як:

- наявність складових частин у вигляді підрозділів (рідше – частин);
- тимчасовість існування (визначається часом виконання бойового завдання);
- наявність завдання, яке необхідно виконати;
- призначення для сумісного виконання завдань в бою.

Отже, під **тактичною групою** будемо розуміти тимчасове військове формування створене із тактичних одиниць, об'єднаних під єдиним командуванням для виконання визначеного завдання в бою.

Відповідно до сфер застосування, наявного озброєння та специфіки виконання поставлених бойових завдань можливі такі різновиди тактичних груп: загальновійськова тактична група (ЗВТГр); тактична група Повітряних Сил; тактична група Військово-морських сил (ТГр ВМС); міжвидова тактична група (МТГр).

У даній статті під терміном “загальновійськовий” (англ. – combined arms) розуміється підхід, за якого передбачається інтеграція різних бойових сил і засобів для досягнення ефекту взаємодоповнення на полі бою на відміну від підтримуючих сил і засобів [6].

Тобто, загальновійськове формування може поразити противника двома і більше типами озброєння одночасно так, що дії, які він здійснюватиме для захисту від одного типу озброєння робитимуть його більш вразливим від іншого типу (наприклад, об'єднання механізованих, артилерійських і мінометних підрозділів або механізованих і танкових підрозділів, та ін.).

На відміну від загальновійськового формування може створюватися формування сухопутних військ з засобами підтримки. При цьому таке формування може також здійснювати поразення противника двома та більше типами озброєння, але при цьому вони застосовуються, як правило, послідовно (наприклад, артилерія – реактивна артилерія – штурмова авіація – бомбардувальна авіація). У випадку застосування їх одночасно, відмінність від загальновійськових формувань полягає в тому, що противник вживаючи заходів для захисту від одного типу озброєння формування сухопутних військ з засобами підтримки, захищає себе й від іншого (підтримуючого). Прикладом засобів підтримки може служити виклик штурмової авіації для підтримки військ на полі бою.

Загальновійськові формування створюються з сукупності підрозділів, озброєних однотипним озброєнням, і функціонують як на постійній основі (відповідно до організаційно-штатної структури), так і тимчасово для виконання конкретного бойового завдання. Як приклад штатного загальновійсько-

вого з'єднання можна навести танкову бригаду, до складу якої входять: три танкових батальйони, один механізований батальйон, артилерійський дивізіон, дивізіон реактивної артилерії, зенітний ракетно-артилерійський дивізіон та служби забезпечення.

При цьому ефективність бойового застосування загальновійськових формувань вище ніж сумарна ефективність бойового застосування їх складових окремо в невеликій мірі завдяки наявності єдиного управління.

Ураховуючи зазначене вище, під **загальновійськовою тактичною групою** будемо розуміти тимчасове військове формування, яке створюється в тактичній ланці для ведення загальновійськового бою. Склад ЗВТГр залежить від поставленого бойового завдання, місця в бойовому порядку, умов обстановки та ін. Їх основу зазвичай складають мотопіхотні (механізовані) танкові (бронетанкові), повітрянодесантні, аеромобільні й т. ін. частини та підрозділи, з доданими підрозділами інших родів військ і спеціальних військ. У бригаді (полку) можуть створюватися батальйонні (полкові), у батальйоні – ротні загальновійськові тактичні групи [3].

При цьому загальновійськова тактична група може бути й міжвидомчою, коли до її складу включені підрозділи інших силових відомств.

У СВ деяких держав (США, Великобританія) створення ЗВТГр закладене в організаційно штатну структуру з'єднань і частин. Так, у сухопутних військах США майже немає бригад як з'єднань постійного складу (є 5 бригад армійської авіації та 6 артилерійських бригад, але вони складають незначну частину СВ, основна частина – 10 дивізій). Там діє досить своєрідна структура системи управління: командування – дивізія – батальйон (дивізіон). При цьому бригадна ланка в дивізіях є “ситуативною”. У кожній дивізії є по три штаби бригад (або двох бригад і однієї бригадної групи), але вони не мають ніякого постійного наповнення. Конкретний набір батальйонів надходить у розпорядження штабу бригади під виконання конкретного бойового завдання (рис. 1).

З урахуванням досвіду застосування підрозділів Збройних Сил, інших військових формувань України в ході антитерористичної операції в Луганській та Донецькій областях, можливо для виконання певних тактичних завдань застосувати підхід, що впроваджений в сухопутних військах США та Великобританії. З тією різницею, що “ситуативною” зробити батальйонну ланку в бригадах.

Загальновійськова батальйонна тактична група, як правило, застосовується для виконання таких завдань:

а) в обороні:

- 1) утримання важливих районів, рубежів і позицій;

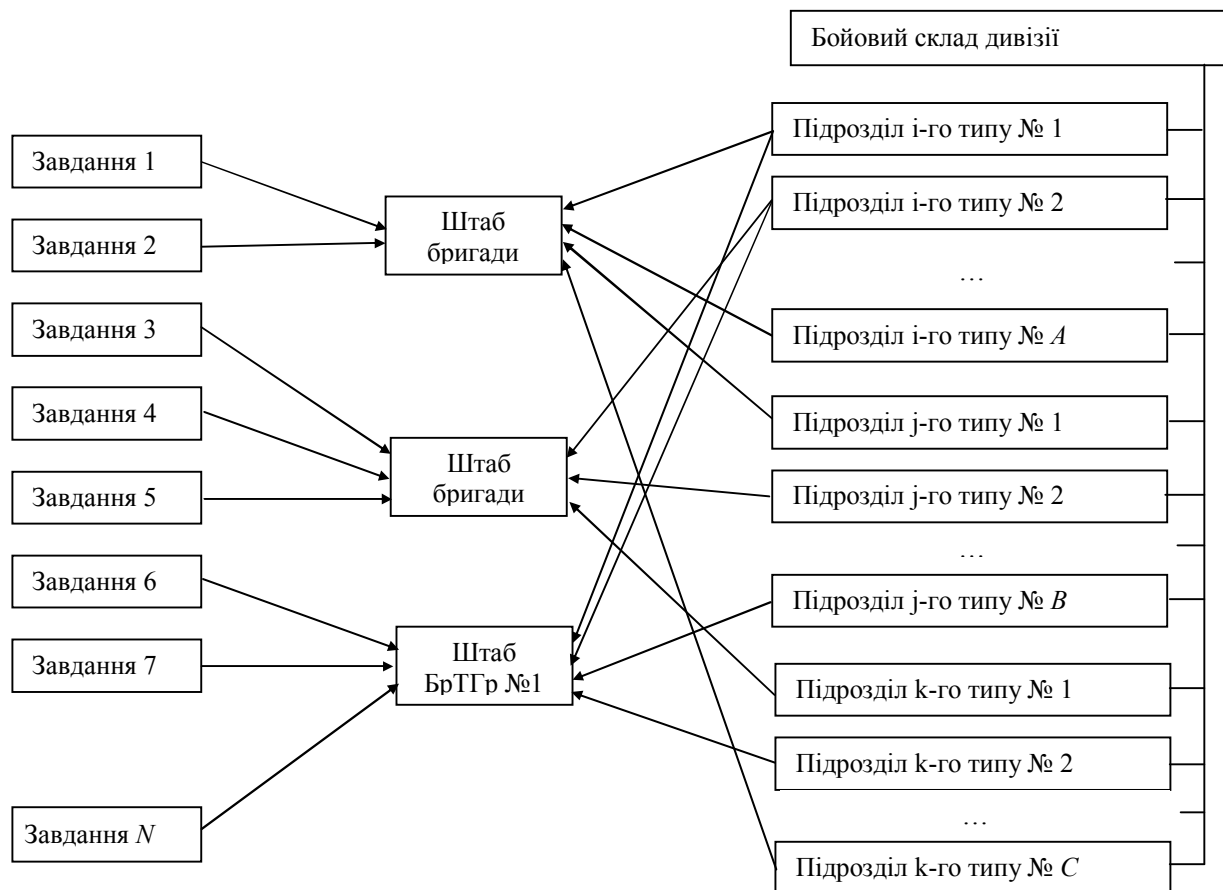

Рис. 1. Схема формування "ситуативної" бригадної ланки в дивізіях СВ ЗС США

2) відбиття наступу противника і завдання поразення його військам, які наступають;

б) у наступі:

1) прорив оборони противника;

2) розгром (знищення) підрозділів, що обороняються;

3) захоплення важливих районів, рубежів і об'єктів;

4) форсування водних перешкод;

5) переслідування противника, який відходить;

6) ведення зустрічних боїв;

7) здійснення рейдових дій. Тактичні групи Повітряних Сил ЗС можуть створюватися двох видів: тактична група авіації (ТГр Ав) або тактична група ЗРВ (ТГр ЗРВ).

Тактична група авіації – тимчасове військово-формування створене із авіаційних ескадрилій (ланок, пар, окремих літаків) родів авіації Повітряних Сил Збройних Сил, об'єднаних під єдиним командуванням для виконання одного визначеного тактичного завдання.

На ТГрАв може бути покладено виконання таких завдань в умовах протидії авіації та ППО противника:

- знищення об'єктів інфраструктури противника;
- підтримка військ;
- розвідка наземного противника;

– забезпечення десантування та бойових дій повітряного десанту;

– мінування місцевості з повітря;

– перевезення військ (вантажів);

– введення противника в оману щодо дійсного напрямку та району застосування авіації.

Тактична група ЗРВ – тимчасове військово-формування створене із зенітних ракетних дивізіонів (батареї, окремих самохідних вогневих установок) ЗРВ ПС ЗС, яким можуть додаватися підрозділи РТВ і РЕБ, об'єднаних під єдиним командуванням для виконання визначеного тактичного завдання.

На ТГр ЗРВ може бути покладено виконання таких тактичних завдань:

– ведення маневреної протиповітряної оборони визначених об'єктів та угруповань військ;

– імітація бойового застосування зенітних ракетних підрозділів з оманних позицій.

Тактична група ВМС – тимчасове тактичне формування кораблів, об'єднаних під єдиним командуванням для виконання визначеного тактичного завдання в заданому районі моря.

Завданнями тактичної групи ВМС можуть бути: пошук та знищення підводних човнів противника в заданому районі моря; ведення корабельної розвідки; постановка (тралення) мінних загороджень; десантування морського десанту; оборона ділянок

узбережжя з метою перешкоджання висадці десанту; ведення контрдиверсійної боротьби; ведення РЕБ; боротьба з морським піратством; перевезення вантажів; демонстрація присутності та ін.

Міжвидова тактична група – тимчасове військове формування створене із тактичних одиниць різних видів ЗС (відомств Сектору безпеки та оборони держави), об'єднаних під єдиним командуванням для виконання визначеного тактичного завдання.

За узагальнені основні завдання МТГ у різних видах дій пропонується розглядати:

в стабілізаційних діях:

1) ведення дій щодо прикриття державного кордону в першому ешелоні;

2) ведення пошуково-ударних дій;

в оборонних діях:

1) ведення оборонних дій в смузі забезпечення (на широкому фронті, оборона узбережжя);

2) ведення оборонного бою на проміжному рубежі оборони;

3) ведення оборонних дій у складі ар'єргарду;

в наступальних діях:

1) ведення наступального бою у складі підрозділів прориву;

2) ведення наступального бою у складі підрозділів прикриття;

3) ведення рейдових дій;

в специфічних діях:

1) ведення штурмових дій;

2) ведення засадних дій та ін.

Формування складу будь-яких тактичних груп має невідмінно відбуватися залежно від поставлених їм завдань з урахуванням тривалості їх виконання.

Висновки

1. Відповідно до сфер застосування, наявного озброєння та специфіки виконання поставлених бойових завдань можуть створюватися такі види тактичних груп: загальновійськова тактична група; тактична група Повітряних Сил; тактична група Військово-морських сил; міжвидова тактична група.

2. Основною причиною формування тактичних груп має бути наявність бойового завдання, яке так-

тичною групою може бути виконано з більшою ефективністю ніж штатним підрозділом.

3. Запорукою ефективного застосування тактичної групи є централізоване управління, єдність її систем розвідки, зв'язку, РЕБ, інженерного, тилового та технічного забезпечення.

4. Основні складності при формуванні тактичної групи пов'язані з: необхідністю забезпечити автономність її дій (виконання бойового завдання); організацією управління її підрозділами в ході виконання поставлених бойових завдань (це в першу чергу стосується міжвидових тактичних груп ураховуючи специфіку підрозділів, які можуть входити до складу групи); необхідністю забезпечити ефективну взаємодію підрозділів, що входять до складу тактичної групи.

Список літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. Бусел В. Т. – К. : Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2005. – 1728 с. – ISBN 966-569-013-2.

2. Военное искусство в локальных войнах и вооруженных конфликтах: военно-исторический труд. – М.: Воениздат, 2009. – 764 с.

3. Военный энциклопедический словарь. – М.: Эксмо, 2007 – 1024 с.

4. Телелим В.М. Досвід створення та застосування угруповань військ (сил) у локальних війнах і збройних конфліктах другої половини ХХ та на початку ХХІ століття; монографія / В.М. Телелим, О.М. Загорка, В.В. Стрижевський. – К.: НУОУ, 2012. – 336 с.

5. Шмаков О.М. Словник офіцера внутрішніх військ з воєнно-наукових питань / О.М. Шмаков. – 5-те вид., переробл. і доповн. – Х. : Акад. ВВ МВС України, 2009. – 518 с.

6. ADRP 3-0: Unified Land Operations. - Headquarters Department of the Army Washington, DC, 16 May 2012 Retrieved 29 September 2014. – 74 p.

7. JP 1-02. Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms. – US Government Printing Office, Washington, 30 September 2010. – 693 p.

Надійшла у редколегію 24.03.2016

Рецензент: д-р військ. наук, проф. Г.А. Дробаха, Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків.

КЛАССИФИКАЦИЯ ТАКТИЧЕСКИХ ГРУПП

С.П. Ярош, С.В. Гузченко

В статті проведена класифікація тактичних груп, определено перелік задач для тактичних груп різних типів, предложено підходи к формуванню состава тактических групп с учетом опыта их создания и боевого применения в ходе локальных войн и вооруженных конфликтов.

Ключевые слова: тактическая группа, боевая задача, состав, подразделение.

CLASSIFICATION OF TACTICAL GROUPS

S.P. Yarosh, S.V. Guzchenko

Classification of tactical groups is conducted in the article, the list of tasks is certain for the tactical groups of different types, offered approach to forming of composition of tactical groups taking into account experience of their creation and battle application during local wars and armed conflicts.

Keywords: tactical group, combat mission, composition, subdivision.